

Mødet den 2. Maj 1930.

(For lukkede Døre).

Fraværende: Leonhard Hansen.

1. (J. Nr. 122—1930). Indstilling fra Budgetudvalget angaaende Optagelse af et nyt Kommunelaan.

Følgende Oversigt forelaa:

»Fortegnelse over Udgifter, som eventuelt skal dækkes med et nyt fast Laan.

Belysningsvæsenet:

Udvidelse af Gasværket	1600000,00
Udvidelse af Elektricitetsværket ..	4500000,00
	6100000,00

Sporvejenes Overtagelse	1000000,00
Ordning af Gadeforholdene ved Hovedbanegaarden	400000,00
Regulering af Randers Landevej..	1000000,00
Opførelse af en Forbrændingsanstalt	800000,00
	9300000,00

Vandværket:

Det nye Anlæg i Ormslev

nemlig en Hovedledning
og en Pumpe-

station, for 2 Pumper 180000,00

Overføre...	180000,00	9300000,00
-------------	-----------	------------

Overført...	180000,00	9300000,00
Ny Højdebeholder med tilh. Forsyningsledn., 12", til 2. Trykzone (hele den nordre By- del), se Forslag B I.	147700,00	
eller 110000,00, se Forslag B II		
Ny Ledning paa Vand- værket mellem Afjer- ningsfilter og Sand- filter	11000,00	
Til en ny Prøveboring.	8000,00	
3 Stk. Regulatorer for Filterhastigheden ...	10500,00	
Desuden nogle nødven- dige Forbedringer paa Vandværket og ved Boreanl. i Stautrup ..	42800,00	
		400000,00

Skolevæsenet:		
Opførelse af en ny Bor- gerskole i den nordre Bydel	800000,00	
Til Udvidelse af Marse- lisborg Skole	120000,00	
Til Opførelse af en ny Værneskole	80000,00	
		1000000,00

Kommunens Hospitaler:	
Til Udvidelse af Kom- munehospitallet	2700000,00
Inventar til en kirur- gisk Afdeling ca....	150000,00

Overføre... 2850000,00 10700000,00

Overført...	2850000,00	10700000,00
Til Indhegning og Anlæg af Byggepladsen og til Udvidelse af Hosp. Vaskeri ca...	150000,00	
	<u>3000000,00</u>	
Heraf kan paaregnes fra »Den danske Kræftkomite«	375000,00	
	<u>2625000,00</u>	
Indretning af et Vaskeri paa Forsørgelsesanstalten	125000,00	
	<u>13450000,00</u>	
Omkostninger og Kurstab	800000,00	
	<u>14250000,00</u>	

B o r g m e s t e r e n erindrede om, at man tidligere havde andraget Indenrigsministeriet om Tilladelse til at laane 9,3 Mill. Kr.; men det blev muligvis nødvendigt nu at laane noget mere. Skulde alt tages med, som Udvalgene kunde ønske, vilde Laanet blive paa ca. 15 Mill. Kommunen havde allerede gennem Banken optaget Laan paa 8 Mill., og foruden disse Penge havde man en Gæld paa 4 Mill. paa Banegaardskontoen; men denne Post skulde efterhaanden dækkes af de Beløb, der indkom ved Salg af Byggegrunde, hvorfor den ikke var taget med i Beregningen. Budgetudvalget havde ment, at man kunde klare sig med 11 Mill., idet man stadig maatte lægge Budgetterne saaledes, at en Del af de krævede Udgifter kan afholdes deraf. Skulde man laane til alt muligt, kom man ud i et Uføre. De ældre Medlemmer af Byraadet vil kunne huske den Redegørelse, som Taleren tidligere havde givet, hvorefter det fremgik, at et Laan paa 11 Mill. i 30

Aar vilde blive betalt med 23 Mill. Kr., og det var ikke nogen god Finanspolitik. Budgetudvalget foreslog altsaa at anmode Ministeriet om Tilladelse til at laane 1,7 Mill. Kr. udover de tidligere vedtagne 9,3 Mill.

H o l g e r E r i k s e n forstod godt, at Budgetudvalget ikke var glad ved at gøre Laanet altfor stort, men 11 Mill. var vist temmelig lidt, idet der var enkelte andre Ting, der nødvendigvis maatte tages med. Pengemarkedet var i Øjeblikket saa gunstigt, som det ikke havde været i mange Aar, og ingen vidste, hvorledes det senere vilde komme til at ligge. Taleren vilde foreslaa at forhøje Laanet med 1 Mill. Kr.; deraf skulde $\frac{1}{2}$ Mill. anvendes til Overtagelse og Oprettelse af Byens private Bilruter, saa de forskellige Bydele faar Linier, der kan sættes i Forbindelse med Sporvejene; det var nødvendigt at faa dette Trafikspørgsmaal bragt i Orden, og Pengene hertil kunde forrente og amortisere sig selv. Dernæst var det nødvendigt at anvende 400000 Kr. til Udvidelse af Vandværket; det kunde ikke vente ret længe, hvis Vandforsyningen til Byen skulde være tilstrækkelig. Endelig burde der anvendes 100000 Kr. til Indretning af et Vaskeri paa Forsørgelsesanstalten, idet Kommunehospitalet næppe i Længden kunde bestride denne Vask. Der vilde ogsaa komme Krav om en ny Skole, saa der var Anvendelse nok for det, der eventuelt kunde opspares. Taleren vilde altsaa foreslaa, at man tager disse tre Ting med, saa Laanet bliver paa 12 Mill. Kr.

J. C h r. M ø l l e r tvivlede ikke om, at der nok skulde blive Anvendelse for Pengene, men derfor var det maaske alligevel ikke klogt at laane et saa stort Beløb. Angaaende Udgiften til

Bilruter kunde man maaske tænke sig at tage et Beløb hertil af Kassebeholdningen og saa igennem en Del Aar indvinde det af Driften. Der var næppe Brug for en ny Skole, hvis man da ikke vilde formindske Børneantallet i Klasserne o. l. Budgetudvalget havde ment, at 11 Mill. var passende; selvfølgelig spillede det ikke saa stor en Rolle, om det blev 1 Mill. mere; det kunde jo ikke slaa til alligevel, hvis alle Kravene skulde opfyldes. Men det maatte vel rette sig efter, paa hvilke Betingelser Laanet kunde faas, selv om Diskontoen for Øjeblikket var 4 $\frac{1}{2}$ %, saa fik man ikke et fast Laan i 30 Aar til den Rente. Det var tvivlsomt, om man kunde opnaa saa gode Betingelser som Staten eller Københavns Kommune, der fik Laan til 4 $\frac{1}{2}$ % og Kurs 95; men der kom desuden Omkostninger til, saa man fik næppe et Laan under en effektiv Rente paa godt 5%, og med den nuværende Diskonto var Bankens Penge ikke dyrere. Taleren vilde spørge Hr. Eriksen, om Forslaget paa de 12 Mill. var vedtaget i Gruppen, for man havde før set, at Medlemmerne af Budgetudvalget havde skiftet Standpunkt efter Gruppemødet; i saa Fald var der jo ikke noget at forhandle om, men ellers vilde Taleren anbefale at blive staaende ved de 11 Mill.

K. M o u s t e n gik ud fra, at Opstillingen i nogen Grad var en Formsag, idet Byraadet senere kunde tage anden Bestemmelse om Anvendelse af Pengene. Den foreslaaede Udgift til det ny Hospital var skaaret ret stærkt ned, og Skolevæsenet var helt strøget; men det blev næppe muligt i Længden at undvære en ny Skole. Taleren vilde dog stemme for Forslaget under den Forudsætning, at det ikke paa Forhaand fastslaas, hvad Pengene skal anvendes til.

Holger Eriksen troede, det var klogt at laane 12 Mill., ikke for at faa Pengene brugt, men fordi de af Taleren nævnte Ting var nødvendige. Saa længe Sporvejene var private, var Formaålet med dem at tjene Penge, men naar Kommunen overtog Trafikken, var der andre Hensyn at tage, særlig Hensynet til Byens Borgere. Taleren skulde ikke udtale nogen Spaadom om, paa hvilke Betingelser Laanet kan faas, men efter alt at dømme maatte Tidspunktet kaldes gunstigt, og det var maaske ikke umuligt, at det kunde faas til en Rente til lidt under 5 %, hvis Budgetudvalget holdt alle Muligheder aabne ved Udbydelse baade i Ind- og Udland. Det var paa den socialdemokratiske Gruppens Vegne, at Taleren foreslog at laane 12 Mill.; men hvis man ikke fandt Vilkaarene rimelige, kunde Budgetudvalget jo senere stille Forslag om at nøjes med mindre.

H. P. Christensen fandt, at naar man nu havde ventet i 3 Aar med at optage dette Laan, havde Byen haft en stor Fortjeneste derved. Pengemarkedet laa for Tiden gunstigt, men det var selvfølgelig umuligt at laane saa meget, at alle Ønsker kunde opfyldes; det vilde stadig være nødvendigt at afholde en Del Udgifter paa Budgetterne. De af Holger Eriksen nævnte Ting vilde snart blive nødvendige; Sporvejene var nu blevet forlængede mod Nord og Vest, men ogsaa andre Bydele burde have Forbindelse med den. Derfor kunde man vel nok strække sig til 12 Mill., og Taleren vilde henstille til Budgetudvalget at gaa med dertil, idet man kunde komme tilbage til Spørgsmaalet, hvis Betingelserne blev mindre gunstige end antaget.

J. Chr. Møller fastslog, at det var et af

de Spørgsmaal, hvor Byraadet helst skulde være enigt. Det drejede sig jo ikke alene, om man skulde laane 11 eller 12 Mill., men ogsaa hvilke Betingelser man kunde faa Laanet til; men hvis det kunde ske saaledes, som Hr. Eriksen antydede, at man snarest udbyder Laanet og faar Ministeriets Tilladelse dertil snarest mulig, og saa naar man har set Betingelserne paa ny kan overveje, om man skal tage 11 eller 12 Mill., saa fandt Taleren ikke Anledning til at slrides om Beløbets Størrelse. Taleren kunde derfor under den Form gaa med til at andrage Ministeriet om Tilladelse til at laane de 12 Mill. Kr. Budgetudvalget vilde selvfølgelig undersøge alle Muligheder for at faa Laanet saa billigt som muligt.

A g e J e n s e n vidste ikke af, at der var nogen Vanskelighed for Forsørgelsesudvalget ved at faa vasket paa Kommunehospitalet. Sygehusudvalget havde paa sit Forslag en Udvidelse af Vaskeriet, og der havde man ogsaa regnet med at beholde Forsørgelsesvæsenet som Kunde. Af den Grund var det næppe nødvendigt for Forsørgelsesvæsenet at lave Vaskeri.

C h r. N i e l s e n oplyste hertil, at Forsørgelsesvæsenet havde modtaget en Skrivelse fra Sygehusudvalget om, at man ikke vedblivende kunde besørge Forsørgelsesvæsenets Vask. Det var fornuftigt at oprette et Vaskeri paa Forsørgelsesanstalten, hvor der var Arbejdskraft, som absolut skulde anvendes; derfor kunde det ogsaa blive billigere end at give 30000 Kr. for Vask paa Hospitalet.

H o l g e r E r i k s e n takkede Fabrikant Møller for hans Tilsagn om, at den konservative Gruppe vilde gaa med til Forslaget om 12 Mill. Kr. Den nærmere Anvendelse af Pengene skulde der senere

tages Bestemmelse om, idet alle de foreslaaede Ting jo først skulde vedtages i Byraadet.

K. M o u s t e n oplyste, at Sygehusudvalget ikke havde sendt nogen Skrivelse til Forsørgelsesudvalget, saa det maatte bero paa en Misforstaaelse; derimod havde de to Inspektører konfereret derom og ment, at det ikke kunde vedblive at gaa, naar den store Udvidelse kom paa Hospitalet, men det laa jo ikke for i Øjeblikket. Taleren erindrede, at det i sin Tid blev gjort gældende fra Forsørgelsesvæsenets Side, at de ikke havde Folk, der kunde vaske, saa det var nødvendigt at faa vasket paa Hospitalet. Nu syntes man at mene noget andet, og hvis de kunde gøre det billigere ved selv at vaske, burde de selvfølgelig gøre det.

J. P e r r e g a a r d tvivlede ikke om, at der fandtes en hel Del Kvinder under Forsørgelsesvæsenet, der havde godt af at lære at vaske. I København kunde man godt tvinge den Slags Folk til at tage Plads ved Vaskebaljen, og man burde kunne gøre det samme i Aarhus.

B o r g m e s t e r e n huskede ogsaa, at man i sin Tid forsøgte at faa dem til at vaske selv paa Førsørgelsesanstalten, men da var der slet ikke Tale om, at det kunde lade sig gøre, for man kunde dog ikke sætte Mandfolk ind til Vaskebaljen. Men det var morsomt at se, hvordan Opfattelserne skifter. Det var ønskeligt, om de kunde faa dem, de havde indkvarteret i Barakkerne, til at bestille noget, for det var et sørgeligt Syn at se de unge Piger ligge og drive derude uden at bestille noget som helst.

C h r. N i e l s e n hævdede, at der i hvert Fald forelaa en Meddelelse til Forsørgelsesanstalten om, at Hospitalet ikke vedblivende kunde bestride Vasken. En stor Del af det grovere Arbejde ved Vaskeriet kunde nok udføres af Folk paa Anstalten.

B o r g m e s t e r e n fastslog, at der syntes at være Enighed om at indsende Andragende til Ministeriet om Tilladelse til at laane 12 Mill. Kr. i Stedet lor 9,3. Hvor hurtigt der kunde komme Svar, vidste man jo ikke. Taleren havde en Følelse af, at Aarhus ikke stod rigtig godt i Indenrigsministeriet, og det maatte man se at faa forandret.

Det vedtoges enstemmigt at andrage Indenrigsministeriet om Tilladelse til at optage et Laan paa 12 Mill. Kr.

2. (J. Nr. 147—1930). Indstilling fra Belysningsudvalget om Fjernopvarmning til Aarhus Privatbank, Hotel »Skandinavien« og Søndergade Nr. 43.

H. P. C h r i s t e n s e n oplyste, at der i lang Tid havde været forhandlet herom, men Udvalget havde holdt igen, da det drejede sig om et ret stort Beløb. Privatbanken var nu ved at udvide sine Lokaler og vilde derfor gerne have Varmeindlæget med det samme, hvad man ikke godt kunde sige nej til, da det jo var en god Kunde. Udvalget anbefalede at tiltræde Forslaget, saaledes at Ledningen lægges, naar Gaden bliver brudt op.

B o r g m e s t e r e n kunde tiltræde Forslaget, men der var efterhaanden brugt mange Penge til denne Fjernopvarmning, og forhaabentlig vilde de igen gaa ind i Kassebeholdningen.

Indstillingen vedtoges.

3. (J. Nr. 146—1930) Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Køb af Ejendommen Tangen Nr. 16.

Fra Ejeren forelaa følgende Tilbud:

»Undertegnede Købmand S. V. Holmstoel forpligter mig herved til at sælge til Aarhus Kommune den mig iflg. Udlægsskøde af 29. Juni 1929 tilhørende Ejendom Matr. Nr. 619 af Bygr., af Hartkorn ³/₄ Album, Tangen Nr.

16, for en Sum af 17000 Kr., der berigtiges ved, at Kommunen overtager de i Ejendommen staaende Prioriteter: 4000 Kr. til Nye jydsk Kjøbstad-Kreditforening, nedbragt til 3435,11 Kr., 1500 Kr. i private Midler og 5000 Kr. til Aarhus Privatbank, og udbetaler Resten kontant den 15. Maj d. A. der betegnes som Skæringsdag. Afdraget paa 1. Prioriteten kommer mig tilgode«.

Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse indstiller Tilbudet til Byraadets Vedtagelse, idet Købesummen afholdes af Kassebeholdningen.

B o r g m e s t e r e n anbefalede Købet; Erhvervelse af denne Ejendom var et Led i Bestræbelserne for at etablere en Gennemkørsel fra Vester-gade til Klosterport, hvorved Guldsmædgade vilde blive aflastet.

Indstillingen vedtoges.

4. (J. Nr. 152—1930). Indstillingen fra Brolægningsudvalget angaaende Licitationsstilbud paa en Betonkloak i Nørrebrogade.

Udvalget indstiller at overdrage Arbejdet til Entreprenør Poul Jensen for 8621,50 Kr.

Indstillingen vedtoges.

5. (J. Nr. 151—1930). Indstilling fra Brolægningsudvalget angaaende Licitationsstilbud paa Betonkloak i Søndre Ringgade.

Udvalget indstiller at overdrage Arbejdet til Entreprenør N. Hansen & Krøyer for 41784,50 Kr.

Indstillingen vedtoges.

6. (J. Nr. 145—1930). Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Køb af en Del af Ejendommen Mindegade Nr. 2.

Fra Ejerne forelaa følgende Tilbud:

»Vi underskrevne Arvinger efter Fabrikant Niels Stampe indgaar herved paa at overdrage til Aarhus Kommune til Udvidelse af Minde-

gade de østlige 650 m² af vor Ejendom Mindegade 2 og Fiskergade 97. Linjen gaar som vist paa vedlagte Plan. — Overdragelsen finder Sted paa følgende Vilkaar:

1.

Købesummen herfor er paa Henstilling af Tømrermester Chr. N. Withen nedsat fra 120000 Kr. til 110000 Kr., der betales til os eller Ordre kontant og skadesløst, men uden Renter, saasnart Aarhus Byraad har accepteret Tilbudet.

2.

Sælgerne skal senest 1^{1/2} Maaned efter Accepten fjerne fra Grunden de paa det overdragne Areal værende Bygninger, der tilhører Sælgerne.

3.

Aarhus Byraad indgaar paa, at det til Aarhus Kommune angivne Areal henregnes under den tilbageblivende Ejendoms ubebyggede Areal til Mindegade 2, forsaavidt Ministeriet maatte stille Krav herom, og indgaar paa at anbefale de Dispensationer, som Sælgerne eller de eventuelle nye Ejere maatte faa Brug for ved Opførelsen af nye Bygninger og eventuelle Omforandringer af de ældre Bygninger paa Mindegade 2 og Fiskergade 89—97, saaledes som skitsemaessig angivet paa den fremsendte Plan.

4.

Endvidere indgaar Aarhus Byraad paa, at Byggelinien ud til Fiskergade reguleres i Henhold til vedlagte Plan. Arealforøgelsen afgives til Sælgerne uden Vederlag og henregnes til Ejendommenes Areal.

5.

Ligeledes indgaar Aarhus Byraad paa, at Facadelinien mod Aaen rettes i Henhold til vedlagte Plan og Landinspektørens Kortlægning ved Aaens eventuelle Overbygning og Regulering.

6.

Det er en Selvfølge, at Sælgerne og senere Ejere har Facaderet saavel mod det til Aarhus Kommune angivne Areal som mod Aaen ved dennes senere eventuelle Overbygning og Regulering. Indtil Aaens Overbygning har fundet Sted, har Ejeren af de tilbageblivende Ejendomme, Mindegade 2 og Fiskergade 89—97, Ret til Fortov udover Aaen i Lighed med det Fortov, Ejeren af Mindegade 1 har ladet bygge udover Aaen. Om nødvendiggøres har Ejeren Ret til at føre en Trappe fra den ny Mindebro ned til Fortovet.

7.

Omkostningerne ved Udstykningen og ved Overdragelsen betales halvt af Sælgerne, halvt af Køberen, dog at Køberen betaler de forøgede Udgifter til Stempel og Tinglysning.

Af Hensyn til, at Sælgerne paatænker at omlægge Driften, ønsker vi kun at vedstaa foranstaaende Tilbud til Fredag den 25. April 1930 Kl. 12 Middag«.

Fra Udvalget forelaa følgende Indstilling:

»I Anledning af Bygningsanmeldelse af 23. December 1929 vedrørende Fabrikant Stampes Ejendom Mindegade Nr. 2 har Udvalget i længere Tid forhandlet med Ejerne om en Ændring i Byggeplanerne, hvorved der kunde opnaas en haardt tiltrængt Gadeudvidelse paa det stærkt trafikerede Hjørne af Mindegade og

Fiskergade, og som Resultat af disse Forhandlinger foreligger ovenstaaende Tilbud af 13. ds. fra Ejerne af nævnte Ejendom, hvilket Tilbud man herved indstiller til Byraadets Godkendelse.

Udgiften, 110000 Kr., ved Købet af det til Gadeudvidelsen afstaaede Areal afholdes foreløbig af Kassebeholdningen, men tænkes senere dækket gennem den eventuelle særlige Motorskat.

M. H. t. Overenskomstens Punkt 4 bemærkes, at den omhandlede Byggelinie for Ejendommen Fiskergade Nr. 91 og 93, paa Planen betegnet C—D, ved Punkt C ikke maa springe frem foran Skellet mellem Ejendommene Nr. 89 og 91.«

B o r g m e s t e r e n forelagde Sagen. Da det blev vedtaget at anlægge Rutebilstationen paa Amtmandstoften, var man klar over, at det blev nødvendigt at udvide Mindegade, og der var flere Gange forhandlet om en Udvidelse ved Stampes Ejendom. Udvidelsen var kalkuleret til at koste 75—80000 Kr., men der forlangtes 120000 Kr. for den Del af Ejendommen, hvilket dog senere ned-sattes til 110000 Kr. Udvalget anbefalede at gaa med dertil, da en Ekspropriation næppe blev billigere. Ejerne stillede forskellige andre Betingelser, særlig m. H. t. Byggelinien, men det havde de senere frafaldet. Efter Forslaget vilde Gaden blive udvidet fra 12½ m til 24 m, og nærmest Fiskergade til 30 m.

J. R. F a n g e r pegede paa, at der var stillet et Fond paa 2 Mill. Kr. til Raadighed, der skulde anvendes til Foranstaltninger til Sikring af Færdselen, og man burde forsøge at faa en Del af disse Penge hertil, da denne Udvidelse jo netop skete for Færdselens Skyld.

B o r g m e s t e r e n kunde godt tænke sig, at en Del af Udgiften blev betalt af Motorskatten, men Sagen maatte først vedtages, før man kunde søge om et Tilskud dertil.

A n d r. B i t s c h vilde paa Brolægningsudvalgets Vegne takke Udvalget for dette Forslag, som i høj Grad vilde forbedre Færdselen til Amtmandstøften, særlig hvis man derigennem kunde faa ensrettet Kørsel. Det var et Forsøg værd at prøve paa at faa Halvdelen af Udgiften af Motorskatten, og hvis saa Havnen vilde betale den anden Halvdel til Broens Udvidelse, slap man jo let over det.

B o r g m e s t e r e n oplyste, at sidste Gang Byraadet forsøgte at faa Penge af Havnen uden egentlig Hjemmel, maatte Taleren skjule Sandheden, og Ministeriet meddelte, at det kun for denne Gang gik med dertil. Derfor skulde Taleren ikke mere ind paa noget lignende.

J. R. F a n g e r mente, at hvis Mindebroen blev udvidet, kunde man udsætte Udvidelsen af Svingbroen, og der var da nogen Grund til, at Havnen yder et Beløb dertil.

B o r g m e s t e r e n svarede, at Mindebroen var bekostet af Havnen, og den sidste Reparation var meget dyr, idet der bl. a. ogsaa blev lavet Huller til Kommunens Ledninger m. m. Men der var ikke bestemt noget om, at Havnen har Pligt til at lave Broen bredere, og Taleren kunde derfor ikke give Løfte om noget Tilskud fra Havnen. Svingbroen behøvede ikke at udvides for Havnens Skyld.

Indstillingen vedtoges.

7. (J. Nr. 15¹—1930). Andragende fra Tjenestekarl C. C. C. Schmidt om dansk Indfødsret.

Anbefaledes.

8. (J. Nr. 15⁴—1930). Andragende fra Fru Ida Andersen, født Ingvardsen, om dansk Indfødsret.

Kunde ikke anbefales.

9. H. P. Christensen foreslog at antage Arkitekt Thorkel Møller som Arkitekt ved Opførelsen af den ny Understation.

Det overlodes til Belysningsudvalget at træffe Bestemmelse herom.
